

Ikäihmisten palveluiden uudet tuulet!

Vanhustyön koulutuspäivä 18.5.2016

Eva Siitonen

Tehy ry

Päivän aiheita:

- Hallituksen kärkihanke
- Vanhuspalvelulaki ja laatusuositus – henkilöstömitoitus
- Sosiaalihuoltolaki
- Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä
- Parasta aikaa koulutustapahtuma 10.11.2016

**HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE**

**Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja
vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa**

STM:n kärkihankkeet

Enemmän terveyttä ja hyvinvointia

Palvelut
asiakaslähtöisiksi

Edistetään terveyttä
ja hyvinvointia sekä
vähennetään
eriarvoisuutta

Toteutetaan
lapsi- ja perhepalvelujen
muutosohjelma

Osatyökykyisille
tie työelämään

Kehitetään
ikäihmisten kotihoitoa
ja vahvistetaan kaiken
ikäisten omaishoitoa

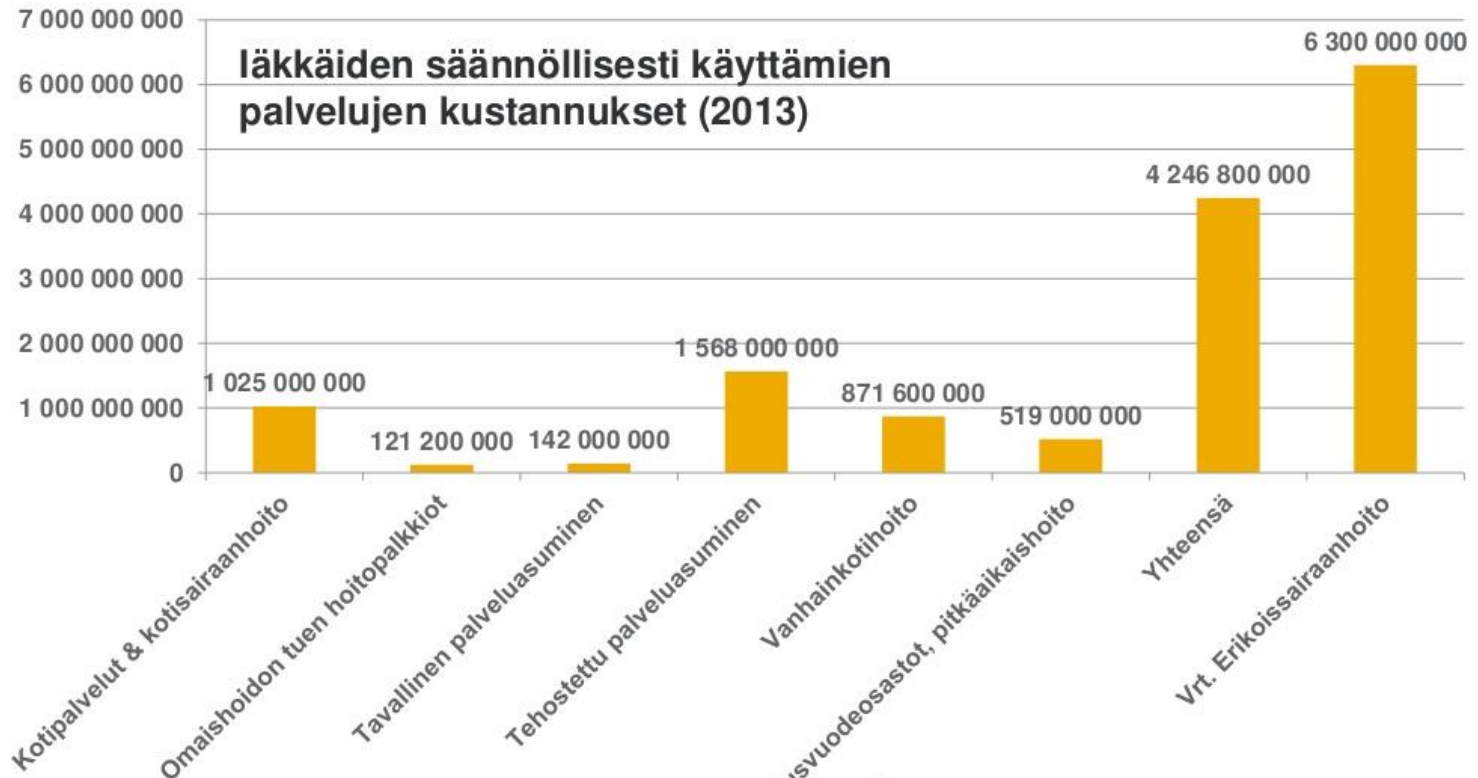
130
milj. euroa

Korjaustoimiin on tarvetta

- Iäkkäiden palvelujärjestelmä on pirstaleinen, sen rakenne ei ole uudistunut kansallisten tavoitteiden mukaiseksi, hyvät käytännöt ovat levinneet hitaasti ja alueelliset erot pysyneet suurina.
- Omaishoito toteutuu alueellisesti vaihtelevasti ja omaishoitoa tukevia palveluja tarjotaan liian vähän ja ne ovat yksipuolisia.

Kustannusten kasvua on mahdollista hillitä

a) muuttamalla palvelujen rakennetta; b) kehittämällä kotihoidon sisältöä & c) vahvistamalla omais- & perhehoitoa

Palvelujärjestelmä omaishoitoperheen silmin

lääkkäille ja omaisille yhdenvertaisemmat, paremmin koordinoitut ja kustannusten kasvua hillitsevät palvelut

Lisäämme mahdollisimman
terveen & toimintakykyisen
ikäntymisen turvaavia
palveluja sekä monialaista
kuntoutusta

Kehitämme iäkkäiden
ihmisten kotiin annettavien
palvelujen määrää ja
sisältöä

Juurrutamme omais- ja
perhehoitajien jaksamista
tukevia käytäntöjä

Luomme ja kokeilemme erilaisia toimintamalleja

Kärkihankkeen kärjet

(Hankesuunnitelma 25.02.2016)

- muodostetaan **alueellinen yhteen sovitettu iäkkäiden palvelukokonaisuus ml.**
  - **alueellinen keskitetty asiakas-/palveluohjaus**
  - uudistetaan iäkkäiden tuen ja palvelujen sisältöä, **erityisesti kotihoitoa**
- vahvistetaan **kaikenikäisten omais- ja perhehoitoa** ja lisätään näiden palveluvaihtoehtojen houkuttelevuutta
  - Kärkihankkeen rahoitus: **30 miljoonaa euroa vuosille 2016 - 2018.**

Palveluketju, jossa palvelun jatkuvuus ja tiedonkulku etenkin saumakohtissa varmistetaan

Kärkihanke ON poikkihallinnollinen

STM Sosiaali- ja terveyspalvelut <ul style="list-style-type: none"> •hyvinvointia & terveyttä edistävät palvelut •palvelujen tarpeen arviointi •kotona asumista tukevat palvelut: kotipalvelu & kotisairaanhoido, kotisairaala •omaishoido •perhehoito •asumispalvelut •lääkinnällinen kuntoutus •gerontologinen sosiaalityö •päihdehuolto, päihde- & mielenterveystyö •suun terveydenhuolto •sairaanhoidon palvelut: vastaanotot, kotisairaala, sairaalahoido, hoitotarvikkeet	YM lääkäiden asuminen <ul style="list-style-type: none"> •ikäntyneiden asumisohjelman toimeenpano •hissit, esteettömät asunnot •asumisen uudet mallit: palvelualueet/-korttelit, muistökylät, perhehoitokylät	TEM <ul style="list-style-type: none"> •Omaishoidon innovaatiot •lääkäiden palveluissa toimivien työnjaon kehittäminen, erit. hoiva-avustajien käyttö •Kotipalvelut kuntoon – hanke	MMM <ul style="list-style-type: none"> •Hyvinvoiva maaseutu – ohjelma (Leader) •Green care •Ravitsemus-suositukset •Green care •Ravitsemussuositus
Etuudet <ul style="list-style-type: none"> •eläkkeet •asumistuki •eläkettä saavan hoitotuki •toimeentulotuki	LVM <ul style="list-style-type: none"> •Asuinympäristöjen liikennejärjestelyt & turvallisuus mm. liikenneturvan iäkäs-ohjelma •Viestintäteknologia	SM <ul style="list-style-type: none"> •Palo- & pelastusturvallisuus •Tapaturmat •Maahanmuutto •Kotoutuminen	OKM Koulutus <ul style="list-style-type: none"> •ammattillisen koulutuksen reformi niin, että ammatillinen osaaminen vastaa sosiaali- ja terveysalalla tarvittavia osaamisvaatimuksia ja työelämän muutoksia iäkkäiden palveluissa
	OM <ul style="list-style-type: none"> •Perheitä koskeva yksityisoikeudellinen lainsäädäntö •avioliittolaki •perintökaari ym.	VM <ul style="list-style-type: none"> •Kuntakokeilut •Kuntien kustannusten karsiminen -kärkihanke •Kokeilukulttuuri –kärkihanke •Avoin hallinto	Kulttuuri Liikunta

Muutoksen lopputulemat

Kärkihankkeen
toimenpiteet

lääkille sekä
omais- ja perhehoitajille
nykyistä yhdenvertaisemmat,
paremmin koordinoitut ja
kustannuksia alentavat palvelut

I&O-kärkihankkeen kokeilujen rahoitushaku käynnistyy

- Rahoitus on tarkoitettu kokeiluihin, joilla kehitetään ikäihmisten kotihoitoa tai omaishoitoa. Kokeiluihin on varattu yhteensä 24 miljoonaa euroa vuosille 2016–2018.
- Rahoitusta voi hakea hankkeisiin, jotka toteutetaan riittävän suurella alueellisella pohjalla, johon maakunnan alueen kaikki tai melkein kaikki kunnat osallistuvat. Kokeilut on toteutettava usean toimijan yhteistyönä: osallistujina voivat olla kunnat tai kuntayhtymät, järjestöt, yritykset, seurakunnat tai muut toimijat.
- Rahoituksen hakuaika on 10.5.–31.8.2016. Päätökset tehdään syyskuun 2016 aikana ja kokeilut alkavat lokakuussa.
- STM järjestää toukokuussa kaksi tilaisuutta hakua suunnitteleville
- Hakijat ovat tervetulleita tuki- ja verkostoitumistapahtumaan joko 16. tai 30. toukokuuta Kansallismuseon auditorioon Helsingissä. Tilaisuudet ovat samansisältöiset. 16.5. tilaisuutta voi myös seurata verkkolähetyksenä. Tallenne on katsottavissa verkossa myös jälkikäteen

Hausa: muutosagentti joka maakuntaan

- I&O-kärkihanke rahoittaa maakuntien alueilla toimivien muutosagenttien toimintaa.
- Muutosagentin keskeisin tehtävä on muodostaa maakuntaan yhteen sovitettu iäkkäiden palvelujen kokonaisuus sekä tukea kärkihankkeen kokeiluja.
- Jokaiseen maakuntaan sekä pääkaupunkiseudulle tulee yksi muutosagentti.
- STM pyytää kunkin maakunnan kuntia etsimään keskuudestaan muutosagentiksi sopivan henkilön. Valittavalla henkilöllä on oltava mandaatti toimia alueella, hyvä ikäihmisten palvelujen osaaminen ja kehittämisintoa.

Kärkihankkeen toimintamalli

KÄYNNISTÄMISAVUSTUS: Muutosagentti kaikkiin maakuntiin

Alueellinen yhteensovitettu palvelukokonaisuus

Ikäihmisten palvelut

Keskitetty
alueellinen
asiakas-
/palvelu-
ohjaus -
KAAPO

Kotihoidon
uudet
toiminta-
mallit

Asuminen

KOKEILUJA yhden tai useamman
maakunnan alueella

Kaikenikäisten omais- ja
perhehoito

Vammaisten
lasten
omaishoito

Mielenter-
veys- ja
päihdekun-
toutujien
omaishoito

Muistisai-
raan
omaishoito
yhteistyönä

Omais- ja
perhehoidon
keskukset

KOKEILUJA yhden tai useamman maakunnan
alueella

Kärkihankkeessa tehtävät kokeilut

1. Iäkkäiden yhteen sovitettu **alueellinen palvelukokonaisuus**
  - käynnistysavustus kaikille maakunnille: muutosagentit (kaikki maakunnat)
    1. Alueellinen keskitetty **asiakas-/palveluohjaus** -toiminnan käynnistäminen (KAAPO)
    2. **Toimiva kotihoito** -toimintamallin käyttöönotto
    3. Asumisen ja palvelun yhdistäminen (yhteistyössä YM:n kanssa)
2. **Omaishoitoon** liittyvät kokeilut
  1. Vammaisten lasten omaishoito -toimintamallin luominen käyttöönotto
  2. Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien omaishoito -toimintamallin käyttöönotto
  3. Muistisairaiden iäkkäiden omaishoito: VTKL:n kehittämän 'Omaishoito yhteistyönä' -mallin käyttöönotto
  4. Omais- ja perhehoitokeskusten toiminnan käynnistäminen

Muutoksia vanhuspalvelulakiin ja laatusuositukseen?

- 17 § Vastuutyöntekijä: säännös voidaan poistaa vanhuspalvelulaista ja tukeutua sosiaalihuoltolain 42 §:n sääntelyyn asiakkaan omatyöntekijästä.

HUOM!

- **Sosiaalihuoltolaki 42§:** Omatyöntekijällä on oltava asiakkaan palvelukokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa tarkoitettu kelpoisuus.
- **Vanhuspalvelulaki 17§:** Vastuutyöntekijällä on oltava iäkkään henkilön palvelukokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa **tai** terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 2 §:ssä tarkoitettu kelpoisuus.
- **Ehdotettu muutos sulkee terveydenhuollon ammattihenkilöt tehtävän ulkopuolelle !!**
- Laatusuosituksen mitoituksia ollaan madaltamassa 0,5 > 0,4-0,5

Henkilöstömitoitus

Henkilöstö

Toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävärakenne vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelun tarvetta ja joka turvaa laadukkaat palvelut.

Jos toimintayksikön tiloissa hoidettavana olevan iäkkään henkilön toimintakyky on alentunut siten, että hän tarvitsee huolenpitoa vuorokauden-ajasta riippumatta, toimintayksikössä on oltava riittävästi henkilöstöä kaikkina vuorokauden aikoina.

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi

- **Henkilöstön ehdoton vähimmäismäärä**
  - tehostettu palveluasuminen & vanhainkodit:0,50
  - terveyskeskusten pitkäaikaishoito: 0,60-0,70
- **Henkilöstömitoitukseen luetaan** sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat, lähi- ja perushoitajat, sosiaalialan ohjaajat ja -kasvattajat, koulutetut kotiavustajat ja kodinhoitajat, geronomit ja kuntoutushenkilökunnasta fysioterapeutit ja toimintaterapeutit sekä lähiesimiehet, kuten osastonhoitajat. **Lähiesimiehet ja kuntoutushenkilöstö** kuitenkin vain välittömään (asiakaskohtaiseen) hoitotyöhön kuuluvalla osuudella **sekä ...**

- Henkilöstö, jolla **ei ole sosiaali- tai terveydenhuollon ammatillista peruskoulutusta** (kuten hoito- tai laitosapulaiset) → siltä osin, kun heidän työnsä sisältää asiakkaiden perustarpeisiin vastaamista. Hoito- ja laitosapulaiset eivät kuitenkaan voi olla yksin työvuorossa, eivätkä he saa vastata lääkityksistä.
- **Hoiva-avustajat** → siltä osin, kun heidän työnsä sisältää asiakkaiden perustarpeisiin vastaamista. Hoiva-avustajat eivät kuitenkaan voi olla yksin työvuorossa, eivätkä he saa vastata lääkityksistä.
- Työsuhteessa olevat **oppisopimuskoulutettavat** → suoritettuna vähintään kaksi kolmasosaa opinnoista
- **Muut sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijat** → opintojen kautta riittävästi hankittua osaamista alan tehtäviin

Hallitusohjelma/Liite 6

STM:n ja Suomen Kuntaliiton 2013 julkistamaa laatusuosituksia hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi tarkistetaan siten, että

- tehostetussa palveluasumisessa ja vanhainkodeissa henkilöstön ehdoton vähimmäismäärä olisi **0,40–0,50 hoitotyöntekijää / asiakas (nykyisin 0,50)**
- Terveyskeskusten vuodeosastojen pitkäaikaishoidossa suositus säilyisi tasolla 0,60–0,70 hoitotyöntekijää / asiakas.

Laatusuosituksen muita perusteita henkilöstöön mukaan laskettavista oppisopimuskoulutettavista, sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoista sekä ilman sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillista koulutusta olevista henkilöistä tarkistetaan siten, että näihin ryhmiin kuuluvat henkilöt olisivat nykyistä **väljemmin perustein hoitotyöntekijän asemassa.**

Hoitohenkilöstön mitoitus

Nykytila / [THL: Tutkimuksesta tiiviisti 26/2014](#)

- Tehostetun palveluasumisen yksiköitä ja vanhainkoteja oli 1991, joista 1184 julkisia ja 807 yksityisiä
- Toteutunut vähimmäismitoitustaso 0,50 alittui 7 %:ssa toimintayksiköitä
→ jotta vähimmäismitoitus 0,50 toteutuisi kaikissa toimintayksiköissä, tarvittaisiin n. 300 hoitotyöntekijää

Tavoiteltu muutos

- Vähimmäismitoitustason muutos tasolle 0,40-0,50 tarkoittaa, että vähimmäismitoitus toteutuu tällä hetkellä kaikkialla (vuoden 2014 syksyn tiedoin)
- Henkilöstön määrän ja rakenteen seuranta tehdään seuraavan kerran syksyllä 2016

Lähiesimiesten laskeminen osaksi henkilöstömitoitusta

Laatusuositus

- ...huomioidaan henkilöstömitoitukseen vain sillä osuudella, kun he osallistuvat välittömään (asiakaskohtaiseen) hoitotyöhön...

Nykytila / [THL:n seurantatutkimus](#) (syksy 2014)

- Yhteensä lähiesimiesten suunniteltuja vakansseja oli 2 421
- Lähiesimiehet osallistuivat hoitotyöhön 37 %:n osuudella työajasta

Hoiva-avustajien sekä hoito-/laitosapulaisten laskeminen osaksi henkilöstömitoitusta

Laatusuositus

- ...hoito- ja laitosapulaiset sekä hoiva-avustajat sisällytetään henkilöstömitoituksen vain siltä osin, kun heidän työnsä sisältää asiakkaiden perustarpeisiin vastaamista, kuten avustamista ruokailussa, peseytymisessä, pukeutumisessa ja wc-käynneillä. Hoito- ja laitosapulaiset tai hoiva-avustajat eivät kuitenkaan voi olla yksin työvuorossa, eivätkä he saa vastata lääkityksistä...

Nykytila / [THL:n seurantatutkimus](#) (syksy 2014)

- Hoito- ja laitosapulaisten suunniteltuja vakansseja oli 1265 ja he osallistuivat hoitotyöhön 46 % osuudella työajastaan
- Hoiva-avustajien suunniteltuja vakansseja oli 578 & he osallistuivat hoitotyöhön 85 %:lla työajastaan

Sosiaalihuoltolaki

Laki voimaan 1.4.2015 kuitenkin niin,

- että 19:ää sovelletaan jo 1.1.2015 alkaen
(Kotipalvelu)
- ja 46, 48 ja 49 §:ää 1.1.2016 alkaen.

(Hoidon ja huolenpidon turvaavat päätökset, Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus, Toimenpiteet ilmoituksen johdosta)

Sosiaalihuolto on kokonaisvaltaista hyvinvointipolitiikkaa

Lainsäädäntöuudistuksen tavoitteena on:

- vahvistaa sosiaalihuoltolain asemaa keskeisenä yleislakina
- edistää sosiaalihuollon yhdenvertaista saatavuutta ja saavutettavuutta
- siirtää sosiaalihuollon painopistettä korjaavista toimista hyvinvoinnin edistämiseen ja varhaiseen tukeen
- vahvistaa asiakaslähtöisyyttä ja kokonaisvaltaisuutta
- turvata tuen saantia ihmisen omassa arkiympyröissä

Erityistä tukea tarvitseva henkilö (3§)

- Henkilö, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisten tuen tarpeen tai muun syyn vuoksi **tai**
- Lapsi jonka terveys tai kehitys vaarantuu kasvuolosuhteiden tai oman käyttäytymisen vuoksi

= nykyisin lastensuojelun avohuollon piirissä oleva lapsi, jolle riittävät ehkäisevät palvelut

- Palvelutarpeen arvioinnin tekee sosiaalityöntekijä
- Omatyöntekijä (tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevä) on sosiaalityöntekijä
- Asiakassuunnitelma ja oikeus tavata omaa työntekijää
- Hoidon ja huolenpidon turvaavat päätökset (§ 46)

SOSIAALIPALVELUJEN ASIAKKUUS

Yhteydenotto
sosiaalitoimeen
(asiakas itse,
läheinen,
viranomainen)

Palvelu-
tarpeen
arvio

(Asiakas-
suunnitelma)

Palvelujen
järjestäminen

Kiireellisen
avun tarve
arvioitava
heti

Oma-
työntekijän
nimeäminen

Päätös
palveluista

Asiakkuus
päättyy,
kun tuen
tarvetta
ei ole

Monialainen yhteistyö

Palvelutarpeen arviointi (36 §)

- Kun kunnan sosiaalihuoltoon tulee tieto sosiaalihuollon tarpeessa olevasta henkilöstä, kiireellisen avun tarve on arvioitava välittömästi.
- Lisäksi henkilöllä on oikeus saada palvelutarpeen arviointi.
- Arvioinnin tekeminen on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä.
- Arvioinnin tekeminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä henkilön jos henkilö on yli 75-vuotias tai saa vammaisetuuksista annetun lain mukaista ylintä hoitotukea tai jos kyseessä on erityistä tukea tarvitseva lapsi

- Palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaavalla henkilöllä on oltava tehtävän kannalta tarkoituksenmukainen kelpoisuus. Viranhaltijalla, joka arvioi erityistä tukea tarvitsevan henkilön palvelutarpeen on oltava sosiaalityöntekijän kelpoisuus.
- Asiakkaalle selvitettävä oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot palvelujen toteuttamisessa ja niiden vaikutukset ja muut seikat, joilla merkitystä.
- Jos henkilön arviointi ja niihin vastaaminen edellyttävät muiden viranomaisten palveluja tai tukitoimia, on näiden tahojen osallistuttava toimenpiteestä vastaavan työntekijän pyynnöstä palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen.

Omatyöntekijä (42§)

- Asiakkaalla on oikeus saada omatyöntekijä koko sosiaalihuollon asiakkuuden ajaksi.
- Omatyöntekijä on nimettävä viimeistään palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä
- Omatyöntekijää ei tarvitse nimetä, jos asiakkaalla on jo esim vanhuspalvelulain mukainen vastuutyöntekijä
- Omatyöntekijän tehtävänä on huolehtia siitä, että asiakkaan palvelut järjestetään palvelutarpeen arvioinnin mukaisesti eli työntekijän on oltava kunnan palveluksessa.
- Vähän palveluja tarvitsevalle asiakkaalle voi riittää tieto siitä, kehen voi tarvittaessa olla yhteydessä.

Yhteydenotto tuen tarpeen arvioimiseksi (35§)

- Jos sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, henkilö on ohjattava hakemaan palveluja tai otettava yhteys kunnalliseen sosiaalihuoltoon. Yhteydenottoon tarvitaan suostumus.
- Jos suostumusta ei saada, yhteys sosiaalihuoltoon on kuitenkin otettava viipymättä, kun henkilö on kykenemätön vastaamaan omasta terveydestään ja turvallisuudestaan tai kyse on lapsen edusta
- Ohjaus- ja yhteydenottovelvollisuus: terveydenhuollon ammattihenkilöt, sosiaalikuraattorit, sosiaalitoimen, opetustoimen, liikuntatoimen, lasten päivähoidon, pelastuslaitoksen, Häätäkeskuslaitoksen, poliisin, Kelan, työ- ja elinkeinoviranomaisen, Tullin, ulosottoviranomaisen ja Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa olevat.

48 § Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus

- Sosiaalihuollon henkilöstöön kuuluvan..... on toimittava siten, että asiakkaalle annettavat sosiaalipalvelut toteutetaan laadukkaasti.
- Edellä tarkoitetun henkilön on ilmoitettava viipymättä toiminnasta vastaavalle henkilölle, jos hän tehtävissään huomaa tai saa tietoonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan asiakkaan sosiaalihuollon toteuttamisessa. Ilmoituksen vastaanottaneen henkilön on ilmoitettava asiasta kunnan sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle.
- Ilmoitus voidaan tehdä salassapitosäännösten estämättä.
- Kunnan ja yksityisen palveluntuottajan on tiedotettava henkilöstölleen ilmoitusvelvollisuudesta ja sen käyttöön liittyvistä asioista. Ilmoitusvelvollisuuden toteuttamista koskevat menettelyohjeet on sisällytettävä 47 §:ssä tarkoitettuun omavalvontasuunnitelmaan. Ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia ilmoituksen seurauksena.

49 § Toimenpiteet ilmoituksen johdosta

- Edellä 48 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen vastaanottaneen henkilön tulee käynnistää toimet epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan poistamiseksi. Henkilön on ilmoitettava asiasta salassapitosäännösten estämättä aluehallintovirastolle, jos epäkohtaa tai ilmeisen epäkohdan uhkaa ei korjata viivytyksettä.
- Aluehallintovirasto tai Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi antaa määräyksen epäkohdan poistamiseksi ja päättää sitä koskevista lisätoimenpiteistä siten kuin erikseen säädetään.

Vanhuspalvelulaki

- Voimaan 1.7.2013, osa pykälistä voimaan 1.1.2014
- ja loput 1.1.2015. (17 § ,23 § , 10 §)

Lain tavoitteena on

- edistää ikääntyneiden hyvinvointia ja kaventaa hyvinvointieroja
- tukea ikääntyneiden osallisuutta ja voimavaroja
- edistää ikääntyneiden itsenäistä suoriutumista puuttumalla ajoissa toimintakyvyn heikkenemiseen ja sen riskitekijöihin
- turvata ikääntyneiden palvelutarpeen arviointiin pääsy ja määrältään ja laadultaan riittävät palvelut

Vastuutyöntekijä (17 §)

- Iäkäs henkilö voi saada oman vastuutyöntekijän, jos hän tarvitsee apua palveluiden toteuttamiseen ja yhteensovittamiseen liittyvissä asioissa.
- Vastuutyöntekijän tarve on arvioitava aina palvelujen tarpeen selvittämisen yhteydessä.
- Palvelujen tarpeen arvioon voi hakeutua itse tai joku muu läheinen voi ottaa yhteyttä kunnan iäkkäiden palveluista vastaavaan yksikköön, jos huomaa iäkkään henkilön toimintakyvyn heikentyneen tai havaitsee hänen olosuhteissaan muita epäkohtia.

Vastuutyöntekijän nimeäminen voi olla tarpeen seuraaville asiakasryhmille:

- Asiakkaat, jotka eivät esim. sairauden tai päihdeongelman vuoksi kykene huolehtimaan omasta palvelukokonaisuudestaan.
- Vaikeassa elämäntilanteessa tai muutostilanteessa olevat asiakkaat > sairaalahoidon jälkeen kotiutettavat asiakkaat, sairauden pahenemisvaiheessa olevat tai hiljattain leskeksi jääneet.
- Monipalveluasiakkaat > apua palvelukokonaisuuden hallinnassa.
- Turvattomuuden tunne
- Kun iäkästä hoidetaan omaishoidon tuella ja omaisen tarvitsee apua ja tukea asiakkaan asioiden hoitamisessa.

Vastuutyöntekijä

- seuraa iäkkään henkilön palvelusuunnitelman toteutumista sekä palvelutarpeiden muutoksia.
- koordinoi tarvittaessa muiden palvelujen järjestämistä sekä neuvoa ja auttaa iäkästä henkilöä palvelujen ja etuuksien saantiin liittyvissä asioissa.
- varmistaa, että asiakasta koskeva tieto kulkee eri tahojen välillä tarpeen mukaan.

- Vastuutyöntekijän tehtävät edellyttävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmiin ja ikääntymiseen liittyvää asiantuntemusta.
- Palvelukokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukainen sosiaali- tai terveydenhuollon ammatillinen kelpoisuus.
- Vastuutyöntekijäksi voidaan nimetä sellainen asiakkaan kanssa työskentelevä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen, jolla on riittävä osaaminen asiakkaan tarpeisiin nähden.
- Vastuutyöntekijä voi olla myös erillinen tehtävä, jolloin työntekijä päätyönään huolehtii useiden asiakkaiden vastuutyöntekijän tehtävistä.

Omavalvonta (23 §)

- Omavalvonnalla tarkoitetaan palvelun tuottajan omatoimista laadun ja asiakasturvallisuuden varmistamista siten, että toiminnassa toteutuvat lainsäädännön, lupaehtojen ja palvelujen tuottajan itse omalle toiminnalle asettamat vaatimukset.
- Osa toimintayksikössä toteutettavaa laadunhallintaa ja perustuu riskien hallintaan.
- Työkalu, jonka avulla voidaan kehittää ja seurata palvelujen laatua toimintayksiköiden päivittäisessä työssä.
- Palveluissa esiintyvät epäkohdat ja palvelun onnistumisen kannalta epävarmat ja riskiä aiheuttavat tilanteet pystytään tunnistamaan, ehkäisemään ja korjaamaan nopeasti.

- Perustuu yksikössä toteutettavaan riskinhallintaan, jossa palveluprosesseja arvioidaan laadun ja asiakasturvallisuuden näkökulmasta > ennaltaehkäistä riskien toteutuminen ja reagoida havaittuihin kriittisiin työvaiheisiin tai kehittämistä vaativiin asioihin suunnitelmallisesti ja nopeasti.
- Laadittava johdon ja henkilökunnan yhteistyönä
- Toimintayksikkökohtainen omavalvontasuunnitelma on pidettävä julkisesti nähtävänä
- Valvira määräys 1/2014: Yksityisten sosiaalipalvelujen ja julkisten vanhuspalvelujen omavalvontasuunnitelman sisältöä, laatimista ja seuranta koskeva määräys

25 § Ilmoittaminen iäkkään henkilön palveluntarpeesta

- Jos terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö taikka kunnan sosiaalitoimen, alueen pelastustoimen, hätäkeskuksen tai poliisin palveluksessa oleva **on tehtävässään saanut tiedon sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeessa olevasta iäkkästä henkilöstä, joka on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan**, hänen on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava asiasta viipymättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle.
- Sen lisäksi terveydenhuollon ammattihenkilön on ilmoitettava kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle iäkkään henkilön **kotiuttamisesta terveydenhuollon laitoshoidosta**. Ilmoitus on tehtävä hyvissä ajoin ennen kotiuttamista.
- Muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä ilmoituksen häntä koskevien salassapitosäännösten estämättä.

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi

- Julkaisuja 2013:11
- Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto ovat antaneet iäkkäiden ihmisten palvelujen kehittämistä koskevan laatusuosituksen vuosina 2001 ja 2008.
- Vuonna 2013 laatusuositus uudistuu huomioon ottamaan ohjaus- ja toimintaympäristössä meneillään olevat muutokset ja uusimman tutkimustiedon.
- Suosituksen tarkoituksena on tukea nk. vanhuspalvelulain toimeenpanoa.

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 1.3.2016

Lain tarkoitus

- Edistää asiakasturvallisuutta sekä sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihooltoon ja hyvään kohteluun:
  - 1) varmistamalla, että tässä laissa tarkoitetulla sosiaalihuollon ammattihenkilöllä on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät valmiudet sekä mahdollisuus kehittää ja ylläpitää ammattitaitoaan;
  - 2) edistämällä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yhteistyötä ja tarkoituksenmukaisen tehtävärakenteen muodostamista asiakkaiden palvelutarpeet huomioon ottaen;
  - 3) järjestämällä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattitoiminnan valvonta.
- Terveystieteiden ja sosiaalihuollon ammattihenkilölakien yhdistäminen tällä vaalikaudella

Sosiaalihuollon ammattihenkilö

- Laki voimaan **1.3.2016 alkaen**
- Sosiaalihuollon ammattihenkilörekisteri valmistuu 1.8.2016 mennessä
- STM:n asetus sosiaalihuollon ammattihenkilöistä
  - Laillistettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sosiaalityöntekijä, sosionomi ja geronomi
  - Nimikesuojattuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä lähihoitaja, kodinhoitaja, kehitysvammaistenhoitaja

4§ Ammattieettiset velvollisuudet

- Ammatillisen toiminnan päämääränä:
  - Sosiaalisen toimintakyvyn edistäminen
  - Yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistäminen
  - Syrjäytymisen ehkäiseminen
  - Hyvinvoinnin lisääminen.
- Velvollisuutena on noudattaa ammattitoiminnassaan, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä asiakastietojen käsittelystä säädetään

9 § Sosiaalityöntekijän erityiset velvollisuudet

- Edellä 7 §:ssä tarkoitettu sosiaalityöntekijä vastaa sosiaalityön ammattillisesta johtamisesta sekä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen sosiaalisen tuen ja palvelujen tarpeeseen vastaavasta sosiaalityön asiakas- ja asiantuntijatyöstä sekä sen vaikutusten seurannasta ja arvioinnista.
- Sosiaalityöntekijä vastaa lisäksi sosiaalihuollon palvelujen antamisesta ja päätöksenteosta sen mukaan kuin muualla laissa erikseen säädetään.

12 § Oikeus toimia tilapäisesti sosiaalihuollon laillistetun ammattihenkilön ammatissa

- Sosiaalityöntekijän ammatissa voi toimia **tilapäisesti enintään vuoden ajan sosiaalityöntekijän ammattiin opiskeleva henkilö**, joka on suorittanut hyväksytysti sosiaalityön aineopinnot ja käytännön harjoittelun. Opiskelija toimii ammattiin valmistuneen sosiaalityöntekijän johdon ja valvonnan alaisena.
- Tilapäisesti sosiaalityöntekijän ammatissa toimivalla henkilöllä ei ole sosiaalityöntekijälle säädettyä oikeutta päättää kiireellisissä tapauksissa tahdosta riippumattoman huollon antamisesta tai siihen liittyvistä toimenpiteistä.

Tilapäinen toimiminen sosionomin tai geronomin ammatissa

- Lain mukaan sosionomin tai geronomin ammatissa voi toimia tilapäisesti enintään vuoden ajan kyseiseen ammattiin opiskeleva tai sosiaalialalle soveltuvan korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, jolla on riittävät edellytykset ammatissa toimimiseen. Tutkinnon soveltuvuuden ja riittävien edellytysten olemassaolon arvioi työnantaja.
- Tilapäisesti sosionomin tai geronomin ammatissa toimivat henkilöt ovat valvonnan piirissä samalla tavoin kuin rekisteriin merkityt sosionomin tai geronomin laillistuksen saaneet henkilöt.

Työelämässä jo olevat ammattihenkilöt

- 1. maaliskuuta 2016 jälkeen kaikki henkilöt, jotka ovat olleet aiemmin voimassa olleiden säädösten mukaan kelpoisuusehdot täyttäviä, ovat oikeutettuja toimimaan kyseisen laillistettavan ammattihenkilön tehtävissä tai toimimaan suorittamansa koulutuksen perusteella nimikesuojattuna ammattihenkilönä siihen asti, kunnes heidän ammattioikeushakemus on Valvirassa käsitelty. **Oikeus toimia tehtävässä ilman laillistusta tai nimikesuojausta on voimassa kuitenkin enintään 31.12.2017 asti.**
- Työelämässä jo olevia ammattihenkilöitä kehoitetaan toimittamaan laillistusta tai nimikesuojausta koskeva hakemus Valviraan hyvissä ajoin ennen siirtymäajan päättymistä, jotta hakemus ehditään käsitellä ennen 31.12.2017. Valviralla on lain mukaan 6 kuukautta aikaa käsitellä hakemus.

1.3.2016 jälkeen valmistuvat

- tulee välittömästi valmistumisen jälkeen hakea Valviralta oikeutta toimia laillistettuna sosiaalihuollon ammattihenkilönä tai oikeutta käyttää nimikesuojatun sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri

- Kaikki sosiaalihuollon laillistetut ja nimikesuojatut ammattihenkilöt merkitään Valviran ylläpitämään sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin. Rekisteri on käytössä viimeistään 1. päivänä elokuuta 2016.

Parasta aikaa – koulutustapahtuma 10.11.2016 Finlandia-talossa

- Tapahtumassa on asiantuntijaluentoja, tietoiskuja, posterinäyttely, työnäytöksiä sekä ammatillinen näyttely.
- www.parastaaikaa.fi

Lisätietoja:

- www.stm.fi
- www.valvira.fi
- www.finlex.fi
- www.parastaaikaa.fi

Kiitos ja hyvää kesää!

